

Sygn. akt I NSNc 45/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 października 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Ewa Stefańska (przewodniczący)

SSN Tomasz Demendecki

SSN Paweł Księżak

SSN Adam Redzik

SSN Mirosław Sadowski (sprawozdawca)

Agnieszka Ewa Kaczmarek (ławnik Sądu Najwyższego)

Łukasz Jan Kotynia (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa [...] "T." sp. z o.o. z siedzibą w C.
przeciwko B. O., "R." S.A. z siedzibą w W. i "K." S.A. z siedzibą w K.
o zakazanie czynów nieuczciwej konkurencji,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 20 października 2021 r.,
skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Prokuratora Generalnego od wyroku Sądu
Apelacyjnego w [...] z dnia 9 listopada 2006 r., sygn. I ACa [...]

- 1. uchyla zaskarżony wyrok w stosunku do pozwanej "R." S.A. z siedzibą w W. w części , tj. w punkcie 2 lit. a, c i d oraz w punkcie 4 i przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania,**
- 2. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania wywołanego skargą nadzwyczajną.**

UZASADNIENIE

[...] „T.” sp. z o.o. w C. pozwem z dnia 9 sierpnia 2004 r. skierowanym przeciwko: B. K. (obecnie O.) prowadzącej działalność gospodarczą pod nazwą A. „[...]” w R., spółce „R.” S.A. z siedzibą w W. i spółce „K.” S.A. z siedzibą w K. wniosła o zakazanie pozwanym: wprowadzania do obrotu czasopism krzyżówkowych opatrywanych oznaczeniami numerycznymi: „[X.-1]”, „[X.-2]”, „[X.-3]”, „[X.-4]”, „[X.-5]”, „[X.-6]”, „[X.-7]”, „[X.-8]”, gdyż narusza to art. 296 ust 2 pkt 2 ustawy z 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej (t.j. Dz. U. 2003, Nr 119, poz. 1117; dalej: p.w.p.) oraz art. 3 ust. 1 i art. 10 ust. 1 ustawy z 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (t.j. Dz. U. 2003, Nr 153, poz. 1503; dalej: u.z.n.k.); wprowadzania do obrotu czasopism opatrywanych barwnymi ramkami wokół diagramów krzyżówek z wewnętrznym tłem w odcieniu ramki, gdyż narusza to art. 3 ust. 1 p.w.p. i art. 10 u.z.n.k.; wprowadzania do obrotu czasopism krzyżówkowych opatrzonych kolorowym bokiem, gdyż narusza to art. 296 ust. 2 pkt 2 p.w.p. oraz art. 3. ust. 1 i art. 10 ust. 1 u.z.n.k.; wprowadzania do obrotu czasopism opatrzonych określeniem „trudniejsze wyrazy” na bokach diagramów, gdyż narusza to art. 296 ust. 2 pkt 2 p.w.p. oraz art. 3 ust. 1 u.z.n.k., tj. wprowadzania do obrotu 28 konkretnych czasopism krzyżówkowych, opatrzonych: oznaczeniami numerycznymi: „[X.-1]”, „[X.-2]”, „[X.-3]”, „[X.-4]”, „[X.-5]”, „[X.-6]”, „[X.-7]”, „[X.-8]” barwnymi ramkami wokół diagramów krzyżówek z wewnętrznym tłem w odcieniu ramki, kolorowym bokiem, określeniem „trudniejsze wyrazy” na bokach diagramów, tytułem, numerem ISSN i numerem indeksu.

Wyrokiem z 25 października 2005 r. Sąd Okręgowy w K., IX GC [...] w pkt I zakazał pozwanym:

- wprowadzania do obrotu czasopism krzyżówkowych opatrywanych na okładkach następującymi oznaczeniami numerycznymi, objętymi zastrzeżeniami na rzecz strony powodowej znakami towarowymi: „[X.-1]” w kolorach białym i czerwonym (nr rejestru znaków R-[1]), „[X.-2]” w kolorach białym i czerwonym (nr rejestru znaków R-[2]), „[X.-3]” (zgłoszony 23 sierpnia 2001 r. za nr Z-[1]), „[X.-4]” w kolorach białym i czerwonym (nr rejestru znaków R-[3]), „[X.-5]” (zgłoszony 22 sierpnia 2003 r., za nr Z-[2]), „[X.-6]” w kolorach białym i czerwonym (nr rejestru

znaków R-[4]), „[X.-8]” w kolorach białym i czerwonym (nr rejestru znaków R-[5]) /pkt I ppkt 1/;

- wprowadzania do obrotu czasopism krzyżówkowych opatrywanych barwnymi ramkami wokół diagramów krzyżówek z wewnętrznym tłem w odcieniu ramki /pkt I ppkt 2/; wprowadzania do obrotu czasopism krzyżówkowych opatrzonych bokiem w kolorach: „żółtym, czerwonym, niebieskim, różowym, zielonym, czarnym”, stanowiących zastrzeżony na rzecz strony powodowej znak towarowy o numerze wpisu do rejestru R-[6.] (po sprostowaniu) /pkt I ppkt 3/ ;

- wprowadzania do obrotu następujących czasopism, zawierających elementy opisane w pkt 1,2 lub 3: „K.-1” (Nr ISSN [...]1, Nr indeksu [1], Nr ISSN [...]2, Nr ISSN [...]3 Nr indeksu [2], Nr ISSN [...]4 Nr indeksu [3], Nr ISSN [...]5 Nr indeksu [4], Nr indeksu [5] (po sprostowaniu)),

„K.-2” (Nr ISSN [...]6., Nr indeksu [6], Nr ISSN [...]6., Nr indeksu [7], Nr ISSN [...]6. Nr indeksu [8], Nr ISSN [...]6., Nr indeksu [9.], Nr ISSN [...]6., Nr indeksu [10], Nr ISSN [...]6., Nr [11]),

„K.-3” (Nr ISSN [...]7, Nr indeksu [12]), „K.-4” (Nr ISSN [...]8 Nr indeksu [13]),

„K.-5” (Nr ISSN [...]9, Nr indeksu [14]), „K.-6” (Nr ISSN [...]10 Nr indeksu [15]),

„K.-7” (Nr ISSN [...]11, Nr indeksu [16]), „K.-8 (Nr ISSN [...]12, Nr indeksu [17]),

„K.-9” (Nr ISSN [...]13, Nr indeksu [18]), „K.-10” (Nr ISSN [...]14 Nr indeksu [19]),

„K.-11” (Nr ISSN [...]15 Nr indeksu [20]), „K.-12” (Nr ISSN [...]16, Nr indeksu [21]),

„K.-13” (Nr ISSN [...]17 Nr indeksu [22]), „K.-14” (Nr ISSN [...]18, Nr indeksu [23]),

„K.-15”(Nr ISSN [...]19,Nr indeksu [24]), „K.-16” (Nr ISSN [...]20 Nr indeksu [25]),

„K.-17” (Nr ISSN [...]21 Nr indeksu [26]) oraz dodatków z krzyżówkami dodawanych do czasopism:

„D.-1” (Nr ISSN [...]22 Nr indeksu [26]) oraz „D-2” (Nr ISSN [...]23 Nr indeksu [27]).

Sąd orzekł także o nakazie opublikowania przez B. O. oświadczenia, w pozostałym zakresie powództwo oddalił i orzekł o kosztach postępowania.

Po rozpoznaniu apelacji pozwanych: B. O. i „R.” S.A., Sąd Apelacyjny w [...] wyrokiem z 9 listopada 2006 r., sygn. akt I ACa [...], I ACz [...] zmienił zaskarżony wyrok w pkt I, poprzez nadanie mu następującej treści: <<zakazuje pozwanym B. O. prowadzącej działalność gospodarczą pod nazwą A. [...] w R. oraz „R.” S.A. i „K.”S.A. wprowadzania do obrotu czasopism krzyżówkowych opatrywanych na

okładkach oznaczeniami numerycznymi: „[X.-1]”, „[X.-2]”, „[X.-3]”, „[X.-4]”, „[X.-5]”, „[X.-6]”, „[X.-7]”, „[X.-8]”.>>

Od powyższego orzeczenia pozwana B. O. wniosła skargę kasacyjną. Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 21 lutego 2008 r., III CSK 264/07 uchylił w stosunku do skarżącej wyrok Sądu Apelacyjnego w [...] z 9 listopada 2006 r., sygn. akt I ACa [...], I ACz [...] w części zmieniającej wyrok Sądu I instancji i przekazał temu sądowi sprawę do ponownego rozpoznania. Sąd Najwyższy wskazał, iż zarzuty naruszenia przez Sąd Apelacyjny art. 321 § 1 k.p.c. oraz 384 k.p.c. są oczywiście uzasadnione.

Pozwane „R.” S.A. i K. S.A. nie wniosły skargi kasacyjnej od powyższego wyroku. Pozwana „K.” S.A. KRS nr [...]7 (po kolejnych zmianach finalnie działająca pod firmą „X.” S.A. w likwidacji) została wykreślona z Krajowego Rejestru Sądowego (wpis z dnia 23 stycznia 2018 r., prawomocny z dniem 6 lutego 2018 r.). Brak jest następcy prawnego spółki.

Prokurator Generalny zaskarżył powyższy wyrok skargą nadzwyczajną w stosunku do pozwanego „R.” S.A. z siedzibą w W., w części zmieniającej wyrok Sądu Okręgowego w K. z dnia 25 października 2005 r., tj. pkt 2 lit. a, lit. c i lit. d oraz w części orzekającej o kosztach postępowania apelacyjnego, czyli pkt 4. Skarżący jako podstawę wniesienia skargi wskazał konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Prokurator Generalny zarzucił zaskarżonemu wyrokowi naruszenie w sposób rażący przepisów prawa procesowego, tj. art. 384 k.p.c. oraz art. 321 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. przez ich niewłaściwe zastosowanie wyrażające się w naruszeniu przez Sąd Apelacyjny zakazu *reformationis in peius*, w ten sposób, że zmieniając zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego przez rozszerzenie zakazu nałożonego na pozwanego (tj. zakazanie wprowadzania do obrotu wszystkich czasopism krzyżówkowych, opatrywanych na okładkach liczbami „[X.-1]”, „[X.-2]”, „[X.-3]”, „[X.-4]”, „[X.-5]”, „[X.-6]”, „[X.-7]”, „[X.-8]” podczas gdy wyrok Sądu Okręgowego zakazywał wprowadzania do obrotu wyłącznie konkretnych czasopism, wskazanych po tytułach i numerach wydawniczych, i tylko tych spośród nich, które są opatrywane na okładkach oznaczeniami numerycznymi zarejestrowanymi przez powoda jako znaki towarowe:

R-[1], R-[2], Z-[1], R-[3], Z-[2], R-[4], R-[5]) działał na niekorzyść pozwanego „R.” S.A., jako strony wnoszącej apelację, w sytuacji, gdy strona powodowa nie zaskarżyła wyroku. Nadto naruszył zakaz wyrokowania, co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem i zmieniając wyrok Sądu Okręgowego orzekł ponad żądanie powoda, poprzez zakazanie pozwanemu wprowadzania do obrotu czasopism krzyżówkowych o innych tytułach i numerach wydawniczych niż te, których zakazu wprowadzania do obrotu domagał się powód.

Prokurator Generalny wniósł o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] ACa [...] w zaskarżonej części i w tym zakresie przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi z pozostawieniem mu rozstrzygnięcia o kosztach postępowania ze skargi nadzwyczajnej.

W uzasadnieniu skarżący wskazał, że w niniejszej sprawie wystąpienie ze skargą nadzwyczajną jest konieczne dla zapewnienia zgodności orzeczenia z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Zaskarżone orzeczenie narusza naczelną zasadę ustroju Rzeczypospolitej Polskiej wywodzącą się z art. 2 Konstytucji RP, nakazującą m.in., by orzeczenia sądowe były sprawiedliwe, wydawane w oparciu o przepisy prawa, które jest stosowane i zinterpretowane w sposób prawidłowy. Nadto z zasady tej wyprowadzana jest zasada pochodna zaufania obywatela do Państwa, z którą wiąże się bezpośrednio zasada bezpieczeństwa prawnego. Prawo, w myśl tej zasady, stanowione i stosowane powinno być w ten sposób, aby możliwa była przewidywalność działań organów państwa, a przez to także prognozowanie działań własnych zainteresowanego (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 20 stycznia 2009 r., P 40/07, OTK ZU 1 A/2009, poz. 4, Dz.U. 2009, nr 11 poz. 66).

Zdaniem skarżącego w niniejszej sprawie organ władzy sądowej nie zrealizował prawidłowo prawa do uzyskania sprawiedliwego i słusznego orzeczenia, wydanego w następstwie prawidłowego postępowania. Sąd Apelacyjny wydając zaskarżone orzeczenie złamał bowiem zakaz *reformationis in peius* mający doniosłe znaczenie dla odwołującego się i stanowiący gwarancję procesową, że wywiedziona przez niego apelacja od wyroku, nie pociągnie za sobą niekorzystnego z jego punktu widzenia rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji.

Naruszenie tej gwarancji czyni zaskarżony wyrok wadliwym. Stosownie do art. 384 k.p.c., sąd nie może uchylić lub zmienić wyroku na niekorzyść strony wnoszącej apelację, chyba że strona przeciwna również wniosła apelację. Sąd Okręgowy orzekł o zakazie wprowadzania do obrotu konkretnych czasopism krzyżówkowych przez wskazanie ich tytułów, numerów wydawniczych oraz umieszczanych na okładkach ściśle określonych oznaczeń numerycznych, jako znaków towarowych zarejestrowanych na rzecz powoda: R-[1], R-[2], Z-[1], R-[3], Z-[2], R-[4], R-[5]. Pomimo nie wniesienia apelacji przez stronę powodową, Sąd Apelacyjny rozszerzył nałożony na pozwanych zakaz wprowadzania do obrotu wszystkich czasopism krzyżówkowych, opatrywanych na okładkach liczbami „[X.-1]”, „[X.-2]”, „[X.-3]”, „[X.-4]”, „[X.-5]”, „[X.-6]”, „[X.-7]”, „[X.-8]”, niezależnie od tego, czy mają one wygląd zarejestrowanych na rzecz powoda znaków towarowych, czy też nie. W tym zakresie Sąd Apelacyjny zmienił orzeczenie Sądu I instancji ze ściśle sprecyzowanego zakazu wprowadzania do obrotu określonych jednoznacznie czasopism, na zakaz wprowadzania do obrotu czasopism krzyżówkowych opatrywanych na okładkach liczbami „[X.-1]”, „[X.-2]”, „[X.-3]”, „[X.-4]”, „[X.-5]”, „[X.-6]”, „[X.-7]”, „[X.-8]”, bez doprecyzowania, że są one zarejestrowanymi na rzecz powoda znakami towarowymi i bez wskazania, których czasopism orzeczony zakaz dotyczy. Zakres zakazu wynikający z wyroku Sądu Apelacyjnego jest więc szerszy niż ten wynikający z wyroku Sądu Okręgowego, od którego przez stronę powodową nie została wywiedziona apelacja. Doszło więc do pogorszenia sytuacji pozwanych pomimo, że Sąd był obowiązany przestrzegać zakazu *reformationis in peius*. Na skutek wyroku Sądu II instancji sytuacja „R.” S.A. pogorszyła się, skoro spółka nie może wprowadzać do obrotu większej ilości czasopism niż ta wynikająca z wyroku Sądu I instancji.

Nadto została złamana zasada związania sądu żądaniem powoda, mająca dla procesu cywilnego fundamentalne znaczenie, jako podstawowy refleks naczelnej zasady dyspozycyjności i stojącej za nią autonomii woli stron. Zgodnie z art. 321 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. sąd II instancji nie może wyrokować co do przedmiotu, który nie był objęty żądaniem, ani zasądzać ponad żądanie. Wynikająca z tego przepisu zasada związania sądu żądaniem, ma dla procesu cywilnego fundamentalne znaczenie jako podstawowy refleks naczelnej zasady

dyspozycyjności i stojącej za nią autonomii woli stron. Jak wyżej wskazano, strona powodowa „T.” sp. z o.o. wyraźnie zażądała zakazania wprowadzania do obrotu ściśle określonych czasopism, a Sąd Odwoławczy odniósł wspomniany zakaz do czasopism na okładkach których zostały umieszczone oznaczenia numeryczne „[X.-1]”, „[X.-2]”, „[X.-3]”, „[X.-4]”, „[X.-5]”, „[X.-6]”, „[X.-7]”, „[X.-8]” bez wskazania, do których konkretnie czasopism odnosi się ten zakaz. Żądanie „T.” sp. z o.o. odnosiło się bowiem do zakazania wprowadzania do obrotu czasopism ściśle określonych poprzez tytuł, numer ISSN i nr indeksu, a nie zakazu wprowadzania do obrotu czasopism krzyżówkowych opatrywanych oznaczeniami numerycznymi w ogólności. Jest to zatem przejaw rażącej wadliwości prawnej, zaistniałej w procesie sądowego stosowania prawa, która ze względu na konieczność ochrony porządku prawnego uzasadnia odstępstwo od zasady stabilności prawomocnego rozstrzygnięcia.

Zdaniem skarżącego opisane wyżej wadliwości w procesie stosowania prawa materialnego przez Sąd są zachowaniem wypełniającym znamiona rażącego naruszenia prawa w rozumieniu przepisów ustawy o Sądzie Najwyższym odnoszących się do tej podstawy skargi nadzwyczajnej. Powołując się na stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z dnia 20 marca 1996 r., sygn. akt II PRN 4/96 (OSNP 1996/20/305) skarżący podkreślił, że naruszenie prawa jest rażące wtedy, gdy w jego następstwie powstają skutki niemożliwe do aprobaty w świetle wymagań praworządności, czy też powodujące niemożność akceptacji zaskarżonego orzeczenia, jako aktu wydanego przez organ praworządnego państwa.

Nadto naruszenia te są oczywiste. Niewątpliwie są one sprzeczne z zasadniczymi i nie podlegającymi różnej wykładni przepisami. Mają charakter dostrzegalny w oglądzie *prima facie* i bez potrzeby przeprowadzania rozległej analizy prawnej. Do ich stwierdzenia wystarczy pobieżna lektura orzeczeń, bez potrzeby badania szczegółowych okoliczności sprawy. Sąd Apelacyjny w sposób rażąco niewłaściwy zastosował więc wskazane przepisy procedury cywilnej, w wyniku czego w obrocie prawnym istnieje wadliwe orzeczenie, którego uchylenie jest możliwe jedynie w drodze skargi nadzwyczajnej. Z uwagi na upływ terminu, nie jest bowiem dopuszczalne zaskarżenie wyroku Sądu Apelacyjnego

w drodze innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia. Wobec wykreślenia „K.” S.A. z Krajowego Rejestru Sądowego i braku następcy prawnego w zakresie zobowiązania będącego przedmiotem orzeczenia, wywiedzenie skargi nadzwyczajnej w stosunku do niego nie jest celowe.

Zdaniem skarżącego ww. naruszenia prawa spowodowały wydanie rozstrzygnięcia, które nie może być zaakceptowane jako akt wydany przez organ demokratycznego państwa prawnego. Powyższe potwierdził Sąd Najwyższy w wyroku z 21 lutego 2008 r., sygn. akt III CSK 264/07 uchylającym wyrok Sądu Apelacyjnego w stosunku pozwanej B. O. Skarżący podkreślił, że z uwagi na wspólnotę obowiązków pozwanych w sprawie, także wobec pozwanego „R.” S.A. wydane orzeczenie obarczone jest rażącym naruszeniem prawa. Na skutek istnienia w obrocie prawnym wobec pozwanych, których prawa i obowiązki były wspólne w tej sprawie, orzeczenia prawomocnego Sądu Apelacyjnego w sytuacji, gdy Sąd Najwyższy orzekając w zakresie jednej z pozwanych, jednoznacznie wskazał na oczywiste naruszenie przez Sąd Odwoławczy przepisów prawa, uchylając w tym zakresie wyrok Sądu Apelacyjnego, podważona została zasada bezpieczeństwa prawnego. Dodatkowo wskazane orzeczenie jest podstawą do kierowania przez „T.” sp. z o.o. wobec „R.” S.A. dalszych roszczeń finansowych, co czyni wywiedzenie skargi nadzwyczajnej tym bardziej uzasadnionym.

W ocenie skarżącego podniesione okoliczności uzasadniają wiosek o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z 9 listopada 2006 r., sygn. akt I ACa [...], I ACz [...] w zaskarżonej części, celem zapewnienia jego zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

W odpowiedzi na powyższe powódka wniosła o oddalenie skargi nadzwyczajnej w całości oraz zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego. Pozwana B. O. prowadząca działalność gospodarczą pod firmą A. [...] B. O. wniosła o uwzględnienie skargi oraz zasądzenie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego. Pozwana „R.” S.A. z siedzibą w W. wniósł o uwzględnienie przez Sąd Najwyższy skargi nadzwyczajnej oraz uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] w zaskarżonej przez prokuratora części i w tym zakresie przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi

Apelacyjnemu z pozostawieniem rozstrzygnięcia o kosztach postępowania ze skargi nadzwyczajnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga jako zasadna podlega uwzględnieniu i skutkuje uchyleniem wyroku w zaskarżonej części oraz przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w [...].

Na wstępie wskazać należy, że instytucja kontroli nadzwyczajnej uregulowana w art. 89-95 u.SN, została wprowadzona do polskiego porządku prawnego jako remedium na podnoszone w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, ograniczenia skargi konstytucyjnej, które nie pozwalają na adekwatną reakcję względem orzeczeń sądów powszechnych lub wojskowych, które wprawdzie zapadają z naruszeniem zasad konstytucyjnych, jednak w oparciu o przepisy, którym nie można czynić zarzutu niekonstytucyjności (zob. sygnalizacja pełnego składu TK dokonana 12 marca 2003 r., S 1/03, OTK ZU 2003, Nr 3, poz. 24). Skarga nadzwyczajna została zatem wprowadzona celem zaradzenia deficytowi nadzwyczajnych środków zaskarżenia pozwalających na eliminację rażąco wadliwych orzeczeń z poszanowaniem prawa do sądu (zob. wyrok pełnego składu TK z 19 lutego 2003 r., P 11/02, pkt 5) afirmując w ten sposób zasadę demokratycznego państwa prawa urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 29 czerwca 2021 r., I NSNc 15/21). Realizując powyższe założenia, skarga nadzwyczajna nie może stanowić instrumentu ponownej kontroli instancyjnej, ale instrument skonkretyzowanej kontroli konstytucyjności aktów jurysdykcyjnych (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20, pkt 1-6; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20, pkt 1-5). W orzecznictwie ETPC przyjmuje się, że nadzwyczajne środki zaskarżenia muszą być uzasadnione okolicznościami o istotnym i niewątpliwym charakterze, korygującymi fundamentalne wady rozstrzygnięć jurysdykcyjnych, niweczące podstawową funkcję wymiaru sprawiedliwość (*miscarriage of justice*) (zob. wyrok z 24 lipca 2003 r., w sprawie Ryabykh v. Rosja, skarga nr 52854/99, § 52). Wadami tymi mogą być „oczywiste błędy w stosowaniu

prawa materialnego lub inne ważne przyczyny. Uzasadnienie dla kontroli nadzwyczajnej może stanowić podstawowa wada poprzedniego postępowania polegająca na błędach sądowych lub poważnych naruszeniach procedury sądowej, a także nadużyciach władzy” (zob. wyrok z 21 czerwca 2011 r. w sprawie *Giuran v. Rumunia*, skarga nr 24360/04, § 32). Nadzwyczajne środki zaskarżenia nie mogą przy tym inicjować *de facto* dodatkowej kontroli instancyjnej. Nie wolno kwestionować prawomocnego wyroku jedynie w oparciu o ogólnikowe zarzuty „niekompletności lub jednostronności” lub popełnienie jakichś mniej istotnych błędów. Uzasadniony zarzut musi wykraczać poza „prawny puryzm” (domagający się od każdego wyroku doktrynerskiej nieskazitelnosci (zob. wyrok z 23 czerwca 2009 r. w sprawie *Sutyazhnik v. Rosja*, skarga nr 8269/02, § 38).

Skarga nadzwyczajna może zostać wniesiona jedynie wówczas, gdy jest to konieczne dla zapewnienia zgodności prawomocnych orzeczeń sądów powszechnych i wojskowych z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej (art. 89 § 1 *in principio*) i to tylko w sytuacji, gdy można ją oprzeć na przynajmniej jednej z trzech podstaw, określonych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN. Sąd Najwyższy zwracał uwagę, że połączenie ogólnej przesłanki funkcjonalnej ze szczegółowymi podstawami skargi nadzwyczajnej sformułowaniem "o ile", jednoznacznie wskazuje na konieczność jednoczesnego zaistnienia przesłanki funkcjonalnej i którejś (przynajmniej jednej) z jej szczegółowych podstaw wymienionych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN (zob.: wyrok Sądu Najwyższego z 30 czerwca 2021 r. I NSNc 191/21; postanowienie Sądu Najwyższego z 25 czerwca 2020 r., I NSNc 48/19). Jednocześnie, wzajemna relacja, zachodząca między przesłanką funkcjonalną i przesłankami szczegółowymi wymaga, aby w pierwszej kolejności dokonać oceny zaistnienia podstaw szczegółowych, a następnie dopiero dokonać oceny tego, czy ziściła się również przesłanka funkcjonalna (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20, pkt 2; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20, pkt 10).

Na podmiocie inicjującym kontrolę nadzwyczajną prawomocnego orzeczenia ciąży obowiązek przytoczenia i uzasadnienia podstaw wniesienia skargi nadzwyczajnej (art. 95 pkt 1 u.SN w zw. z art. 398⁴ § 1 k.p.c.). Oznacza to

konieczność wskazania i uzasadnienia nie tylko którejś spośród szczegółowych podstaw skargi (art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN), a następnie wykazania, w kontekście realiów konkretnej sprawy, zaistnienia przesłanki funkcjonalnej (art. 89 § 1 *principium* u.SN), czyli wyjaśnienia, z czego wynika konieczność zapewnienia zgodności z zasadą konstytucyjną wyrażoną w art. 2 Konstytucji. O ile jednak ocena spełnienia przesłanek szczegółowych sprowadza się, w dużym uproszczeniu, do dokonania subsumpcji, o tyle dokonując oceny ziszczenia się przesłanki funkcjonalnej, czyli oceniając konieczność zapewnienia zgodności prawomocnych orzeczeń z art. 2 Konstytucji, kluczowe staje się ważenie konstytucyjnych wartości (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20; z 21 kwietnia 2021 r., I NSNc 89/20).

Prokurator Generalny zarzucił zaskarżonemu wyrokowi naruszenie fundamentalnych zasad prawa procesowego cywilnego, tj. zakazu *reformationis in peius* oraz zakazu orzekania ponad żądanie powoda, tym samym naruszenie naczelnej zasady ustroju Rzeczypospolitej Polskiej wywodzącą się z art. 2 Konstytucji RP, nakazującej m.in., by orzeczenia sądowe były sprawiedliwe, wydawane w oparciu o przepisy prawa, które jest stosowane i zinterpretowane w sposób prawidłowy.

W wyroku z 21 lutego 2008 r., III CSK 264/07 wydanym na skutek rozpoznania skargi kasacyjnej pozwanej B. O., prowadzącej działalność gospodarczą pod firmą A. [...] B. O. od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z 9 listopada 2006 r., sygn. akt I ACa [...], Sąd Najwyższy stwierdził, że „Sąd Okręgowy orzekł o zakazie wprowadzania do obrotu konkretnych czasopism krzyżówkowych, przez wskazanie ich tytułów i numerów wydawniczych oraz m.in. umieszczanych na okładkach ściśle określonych oznaczeń numerycznych jako znaków towarowych zarejestrowanych na rzecz powódki. Natomiast Sąd Apelacyjny zmienił wyrok Sądu Okręgowego, odnosząc wspomniany zakaz do tych czasopism, na okładkach których zostały umieszczone oznaczenia numeryczne „[X.-1]”, „[X.-2]”, „[X.-3]”, „[X.-4]”, „[X.-5]”, „[X.-6]”, „[X.-7]”, „[X.-8]” bez wskazania, do których konkretnie czasopism odnosi się ten zakaz. W ten sposób Sąd Apelacyjny orzekł na niekorzyść pozwanej B. O., co w sytuacji, gdy powódka nie wniosła apelacji, oznacza naruszenie określonego w art. 384 k.p.c. zakazu *reformationis in peius*. W konsekwencji tego

naruszenia Sąd Apelacyjny naruszył też art. 321 § 1 k.p.c. przez to, że orzekł co do przedmiotu nieobjętego żądaniem pozwu i ponad to żądanie. Należy bowiem podkreślić, że powódka nie domagała się zakazania pozwanej B. O. w ogóle wprowadzania do obrotu czasopism krzyżówkowych o oznakowaniach identycznych lub podobnych do zarejestrowanych przez powódkę znaków towarowych, ale chodziło jej tylko o ściśle określone czasopisma. Powódka przyznała to m.in. w odpowiedzi na stanowisko Prokuratora Generalnego, podkreślając, że na okładkach czasopism krzyżówkowych oznaczenie numeryczne może zostać użyte w różnym charakterze, powódka zaś kwestionowała posługiwanie się przez pozwaną B. O. jedynie takimi oznaczeniami numerycznymi, które są umieszczane w centralnej, górnej części okładki oraz są pisane największą czcionką w miejscu zwyczajowo przyjętym dla tytułów prasowych. W tej sytuacji niezrozumiałe jest stanowisko powódki, że Sąd Apelacyjny nie naruszył w zaskarżonym wyroku art. 321 § 1 ani art. 384 k.p.c.”

Postanowieniem z 21 stycznia 2014 r., I ACa [...] Sąd Apelacyjny dokonał wykładni wyroku Sądu apelacyjnego w [...] z 9 listopada 2006 r., I ACa [...] i wyjaśnił, że objęty punktem 2a wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 9 listopada 2006 r., I ACa [...] zakaz wprowadzania do obrotu czasopism krzyżówkowych opatrywanych na okładkach oznaczeniami numerycznymi: „[X.-1]”, „[X.-2]”, „[X.-3]”, „[X.-4]”, „[X.-5]”, „[X.-6]”, „[X.-7]”, „[X.-8]” nie obejmuje czasopism krzyżówkowych wydawanych przez stronę powodową [...] „T.” sp. z o.o. w C..

Zakaz *reformationis in peius* jest naczelną zasadą postępowania cywilnego, stwarzającą wnoszącemu apelację gwarancję procesową, że wywieziony przez niego środek odwoławczy nie pociągnie za sobą niekorzystnego z jego punktu widzenia rozstrzygnięcia sądu II instancji. Instytucja ta ma na celu umożliwienie stronom postępowania swobodne korzystanie ze środków odwoławczych. W wyniku tego zakazu korzystanie przez stronę ze środków odwoławczych nie łączy się bowiem z ryzykiem pogorszenia czy to położenia procesowego, czy też wyniku sprawy. Zakaz ten wraz z zasadą orzekania w granicach zaskarżenia ogranicza kontrolę apelacyjną i zwięża kognicję sądu II instancji. Zakaz nie obowiązuje w przypadku, gdy strona przeciwna również wniosła apelację. Niekorzystna zmiana wyroku sądu pierwszej instancji musi ograniczać się jednak

tylko do zakresu zaskarżenia zawartego w apelacji strony przeciwnej i może nastąpić jedynie na skutek tej właśnie apelacji, nie zaś apelacji wniesionej przez stronę, której sytuacja miałaby zostać pogorszona (zob. na ten temat wyrok Sądu Najwyższego z 5.03.2004 r., I CK 375/03). Zakaz *reformationis in peius* ogranicza się natomiast do treści wyroku, a nie do argumentacji prawnej wyrażonej w jego uzasadnieniu (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 5 września 2002 r., II CKN 831/00, oraz z 13 listopada 1967 r., I PR 296/67).

W okolicznościach niniejszej sprawy nie ulega wątpliwości, że wyrok sądu apelacyjnego ma charakter reformatoryjny, wykraczający poza zarzuty podniesione przez pozwanych we wniesionych przez nich apelacjach, co potwierdził w wyroku z 21 lutego 2008 r., III CSK 264/07 Sąd Najwyższy. Wyrokiem sądu I instancji powódce przyznana została ochrona z zakresu prawa własności przemysłowej wskazanych przez nią znaków towarowych. Apelujący kwestionowali zasadność udzielenia powódce tejże ochrony, zaskarżając wyrok sądu I instancji w całości. Powódka nie wniosła apelacji od wyroku sądu I instancji, a zajęcie przez nią stanowiska w sprawie poprzez udzielenie odpowiedzi na apelację, nie zawierało zarzutów wobec wyroku Sądu I instancji, co znalazło odzwierciedlenie zarówno w toku postępowania apelacyjnego jak i w treści wyroku Sądu Apelacyjnego. Apelacje pozwanych zostały częściowo uwzględnione poprzez odmowę udzielenia ochrony prawnej w zakresie „kolorowych ramek” i „kolorowych boków”, jako nie mających waloru odróżniającego. Sąd Apelacyjny rozszerzył jednak ochronę udzieloną powódce w związku z prawem do oznaczania czasopism tytułem w formie liczbowej, tj. Sąd Apelacyjny nie wskazał w treści wyroku konkretnych znaków towarowych stanowiących przedmiot ochrony, a jedynie oznaczenia liczbowe stosowane jako tytuły czasopism. Tym samym sąd odwoławczy rozszerzył zakaz wprowadzania na rynek przez wskazanych dystrybutorów wszystkich czasopism z oznaczeniami numerycznymi wskazanymi w sentencji wyroku, które są umieszczane w centralnej, górnej części okładki oraz są pisane największą czcionką w miejscu zwyczajowo przyjętym dla tytułów prasowych. Wobec powyższego nie ulega wątpliwości, że na skutek orzeczenia sądu apelacyjnego, sytuacja prawna pozwanych pogorszyła się. Powyższe stanowi rażące naruszenie art. 384 k.p.c. i ma charakter oczywisty. Pobieżna analiza orzeczeń pozwala na

stwierdzenie, że zaskarżone orzeczenie zostało wydane z naruszeniem zakazu *reformationis in peius*. Nadto wyrok Sądu Apelacyjnego stanowi aktualnie podstawę wielomilionowych roszczeń powódki wobec pozwanej „R.” S.A. z siedzibą w W.

Odnosząc się do kwestii współuczestnictwa procesowego formalnego zaistniałego w niniejszej sprawie Sąd Najwyższy stwierdził, że w takim przypadku wyroki wydane wobec uczestników postępowania mogą być różne, pod warunkiem, że zróżnicowanie to będzie miało oparcie w prawie materialnym i procesowym. Nie może ono mieć charakteru sprzecznego z prawem, w szczególności skutkującego pozostawaniem w obrocie prawnym sprecznych ze sobą orzeczeń, które następnie stanowią podstawę dochodzenia roszczeń majątkowych przeciwko jednemu podmiotowi, gdy ten drugi został z tej odpowiedzialności zwolniony mocą prawomocnego wyroku sądowego. Powyższe uzasadnia stwierdzenie, że w sprawie naruszona została także zasada równości wobec prawa określona w art. 32 ust. 1 Konstytucji. Sytuacja ta ma swoje źródło wyłącznie w zaskarżonym orzeczeniu, które niewątpliwie zostało wydane z rażącym i oczywistym naruszeniem podstawowych zasad prawa procesowego cywilnego, tym samym w sposób rażący narusza zasady demokratycznego państwa prawnego. Wbrew twierdzeniom powódki różne wyroki wydane wobec pozwanych w zainicjowanym przez nią postępowaniu, nie są spowodowane różnicami w wykładni przepisów, lecz właśnie rażącym naruszeniem zasad, na których opiera się prawo procesowe. Wyroki te nie zostały bowiem wydane w podobnych sprawach, w których np. różnice w stanie faktycznych lub prawnym, uzasadniają różne uregulowanie praw podmiotów dochodzących przed sądem ochrony prawnej, w tym także na skutek różnic w wykładni prawa materialnego. Skoro na wyraźne żądanie sądu I instancji powód sprecyzował swoje żądanie, to tym samym określił jego zakres i wytyczył granice rozpoznania żądania zarówno przez sąd I jak i II instancji. Podkreślić należy, że postępowanie odwoławcze toczyło się wyłącznie z inicjatywy pozwanych, natomiast powódka nie wniosła apelacji od wyroku, tym samym uznając, że jest on dla niej korzystny i rozstrzyga jej żądanie w całości. Rozszerzenie żądania na etapie postępowania odwoławczego nie jest dopuszczalne, tym bardziej w piśmie stanowiącym wyłącznie odpowiedź na apelację pozwanych. Jeśli powódka uważała, że jej roszczenie było szersze,

a sąd I instancji nie orzekł co do całości roszczenia, to powinna była wnieść apelację, czego jednak nie uczyniła. Jeśli natomiast dążyłaby do uwzględnienia powództwa w szerszym zakresie niż zostało to uczynione przez sąd I instancji winna wnieść kolejne powództwo. Zakres udzielonej powódce ochrony prawnej nie został w żaden sposób zróżnicowany wobec poszczególnych pozwanych, o czym zdecydowały kolejno sądy I i II instancji oraz Sąd Najwyższy. „R.” S.A. nie wywiódł od zaskarżonego wyroku skargi kasacyjnej, nie wyjaśnił motywów tej decyzji we wniosku do Prokuratora Generalnego o wniesienie skargi nadzwyczajnej. Jednakże nie jest to przesłanka negatywna do wniesienia skargi nadzwyczajnej ani też podstawa do jej odrzucenia.

Odnosząc się do zarzutu orzeczenia przez Sąd Apelacyjny ponad żądanie powódki wskazać należy, że w świetle prawa własności przemysłowej ochrona znaków towarowych nie jest nieograniczona, lecz obejmuje enumeratywnie wskazane w nim prawa z uwagi na ich szczególny charakter. Cechą wspólną dóbr objętych ochroną własności przemysłowej jest przyjęta przez ustawodawcę metoda ich ochrony realizowana za pomocą cywilnych praw podmiotowych o charakterze majątkowym, skutecznych *erga omnes*, wyposażających uprawnioną osobę w wyłączność korzystania i rozporządzania danym przedmiotem, ale tylko w zakresie ustawowo określonym. Prawa te konstrukcyjnie odpowiadają prawu własności. Cechą szczególną jest ograniczony, co do zasady (istnieją wyjątki), czas trwania tych praw oraz sposób ich powstania, gdyż ich źródłem jest decyzja administracyjna odpowiedniego organu (zob. Jerzy Szczotka. Komentarz do art. 1. [w:] T. Demendecki i in., *Prawo własności przemysłowej. Komentarz*, Warszawa 2015). Powódka dochodziła swoich praw z zakresu własności przemysłowej w oparciu o przyznane jej prawa do znaków towarowych zarejestrowanych w Urzędzie Patentowym oraz w oparciu o przepisy ustawy o zakazie nieuczciwej konkurencji, a zatem w oparciu o dwa modele ochrony. Powódka żądanie zakazu wprowadzania na rynek czasopism skierowane jednolicie wobec wszystkich pozwanych określiła, a następnie sprecyzowała, wskazując na rynek wydawniczy czasopism szaradziarskich oraz ściśle wskazane tytuły, które w jej ocenie naruszają prawa przyznane jej z tytułu zarejestrowanych znaków towarowych. Wyrok Sądu Apelacyjnego orzeka zakaz wprowadzania do obrotu czasopism

krzyżówkowych opatrywanych oznaczeniami numerycznymi: „[X.-1]”, „[X.-2]”, „[X.-3]”, „[X.-4]”, „[X.-5]”, „[X.-6]”, „[X.-7]”, „[X.-8]” w sposób abstrakcyjny, w oderwaniu od uprawnień powódki stanowiących ich źródło, a nade wszystko w oderwaniu od żądania powódki, określonego w pozwie, inicjującym postępowanie sądowe.

Zakres wyrokowania określony jest zakresem żądania, jakie ostatecznie było podtrzymywane przed zamknięciem rozprawy. Zakaz wyjścia ponad żądanie dotyczy roszczenia zarówno w sensie ilościowym, jak i jakościowym. Oznacza to, że sąd również nie może wyjść poza wskazywaną przez powoda podstawę faktyczną, tj. okoliczności faktyczne wskazywane przez powoda do zamknięcia rozprawy przed sądem pierwszej instancji. Zmiana podstawy prawnej powództwa, która wymaga także zupełnie innego rozumienia okoliczności faktycznych stanowiących podstawę powództwa, narusza art. 321 k.p.c. Warunkiem orzeczenia na innej niż przytoczona przez powoda podstawie jest to, aby okoliczności faktyczne, na jakie się powołał, to uzasadniały, aby ich rozumienie było takie samo albo co najmniej bardzo podobne, a zasądzone świadczenie musi być takie samo (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 8 maja 2019 r., V CSK 207/18). Strony nie powinny być zaskakiwane wynikiem procesu, zasada lojalności procesowej wymaga zatem uprzedzenia, że przytoczona w pozwie podstawa faktyczna roszczenia może uzasadniać zastosowanie innej podstawy prawnej, aby umożliwić stronom podejmowanie adekwatnych czynności procesowych (por. także uchwała Sądu Najwyższego z 17.02.2016 r., III CZP 108/15, OSNC 2017/2, poz. 14). Zarówno z treści pozwu, jak i kolejnych pism procesowych nie wynika, by żądanie powódki było tak szerokie, jak wskazał to w zaskarżonym wyroku Sąd Apelacyjny w [...]. Powódka wyraźnie kwestionowała wprowadzanie do obrotu przez pozwanych czasopism korzystających jedynie z takich oznaczeń numerycznych, które są umieszczane w centralnej, górnej części okładki oraz są pisane największą czcionką w miejscu zwyczajowo przyjętym dla tytułów prasowych. Powyższe nie znalazło odzwierciedlenia w sentencji zaskarżonego wyroku, co skutkuje rażącym naruszeniem przez sąd II instancji art. 321 k.p.c.

Reasumując, zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego w [...], I ACa [...] wydany został z rażącym naruszeniem prawa procesowego, co skutkuje ukształtowaniem praw stron postępowania z naruszeniem zasad demokratycznego

państwa prawnego. Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy stwierdził naruszenie prawa pozwanej do sądu w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji RP w związku z art. 2 Konstytucji i na podstawie art. 91 § 1 u.SN uchylił zaskarżone orzeczenie w zaskarżonej części i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w [...] , o czym orzekł w punkcie 1 sentencji.

Jednocześnie, na podstawie art. 398¹⁸ k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN Sąd Najwyższy zniósł wzajemnie między stronami koszty postępowania wywołanego wniesieniem skargi nadzwyczajnej, o czym orzekł w punkcie 2 sentencji.

a.s.